KÖZÉP-DUNA-VÖLGYI
VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG
BUDAPEST

IGAZGATÓ
A DOKUMENTUM ELEKTRONIKUS ALÁÍRÁSSAL HITELESÍTVE
Kiadmányozta: 2021.09.09 07:24 [redacted]

Dátum:
bélyegző szerint

Ügyiratszám:
00107-0027/2021.

Előadók:
[redacted]

Tárgy: A KDVVIZIG véleménye a VGT3 vitaanyag kapcsán
Melléklet:

[redacted] **úr** részére
főigazgató

Országos Vízügyi Főigazgatóság

Tisztelt Főigazgató Úr!

Tájékoztatom, hogy a www.vizeink.hu honlapra feltöltött „Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve – 2021" című dokumentum vitaanyagát áttanulmányoztuk, ezzel kapcsolatban az alábbi véleményt adjuk:

A felszín alatti vizek állapotértékelése kapcsán

Az ADUVIZIG-hez tartozó, de Igazgatóságunk működési területét is érintő s.p.1.14.2 víztest mennyiségi minősítése a VGT3-ban „jó, de fennáll a gyenge állapot", a VGT2-ben pedig „gyenge" állapotú volt.

Az említett víztesten az elmúlt tervezési ciklus ideje alatt több bányanyitásra is sor került, melyek a talajvíz többletpárolgását eredményezték. Az érintett térségben megközelítőleg 17 km^2-ről 24 km^2-re nőtt a nyílt vízfelület nagysága, amely 350 mm/év párolgási veszteséggel számolva kb. 2.450.000 m^3/év többletpárolgást jelent a bányatavakkal érintett területen.

Ehhez ugyan hozzátartozik, hogy az előző ciklusban az átlagos vízkitermelés a víztesten 36.860.000 m^3/év volt, amely szám csökkent a VGT3 tervezési ciklusában 34.730.000 m^3/év-re, de a csökkenés mértéke 2.130.000 m^3/év a teljes, 1.688 km^2 nagyságú sekély-porózus víztesten. Tehát alig tér el a víztest csupán 14%-ára eső megnövekedett párolgási veszteség mértékétől.

Ennek ellenére az állapotértékelés alapján a víztest állapota javult. A javulás a vízmérleg teszt eredményéből fakad, ahol a minősítés alapja a 6-5. háttéranyag alapján a sekély-porózus víztestek esetében a természetes megcsapolás hozamcsökkenésének mértéke. A „gyenge" állapot határa 25%-os hozamcsökkenésnél lett meghatározva, ez esetünkben 20,9%.

A MI VÍZÜGYÜNK

Az Igazgatóságunkhoz beérkezett vagyonkezelői kérelmek, valamint településrendezési tervek alapján további bányanyitások várhatóak a közeljövőben, melyet az építőipar kavicskitermelésre való fokozódó igényei is alátámasztanak. A jelenlegi jogszabályi környezetben a VGT az egyik leghatékonyabb eszköz a további nyílt vízfelületek visszaszorítására. Azonban a legújabb állapotértékelés alapján úgy tűnik, hogy dacára a bányaterületek terjeszkedésének, mégis javult a víztest állapota.

Véleményünk szerint a minősítés átgondolandó abból a szempontból, hogy figyelembe lett-e véve a vízmérleg számítása során a VGT2 készítése óta eltelt időszak alatt keletkezett nagyszámú újabb bányató megnövekedett vízfelületének párolgása, a párolgási veszteség utánpótlódási viszonyai, valamint a kavicsbányászat során kitermelt nyersanyag helyét kitöltő talajvíz mennyiségének utánpótlódása és az utánpótlódási kapcsolat a szomszédos víztestekkel.

A süllyedés teszt alapján látható, hogy a talajvíz szintje a víztesten nem csökkent nagymértékben, ennek alapján „jó" állapotúnak is minősült, azonban érdemes lenne részletesebben foglalkozni azzal, hogy honnan (melyik víztestről) pótlódik a bányatavak által elpárologtatott vízmennyiség. Elképzelhető, hogy ennek a víztestnek is lehetne az állapotán javítani a bányatavak terjeszkedésének visszaszorításával.

A 7.6. c) „Bányászati vízkivételek szabályozása és a víz felhasználása" intézkedés megfelelő keretet biztosíthatna fentiek szabályozására, amennyiben valóban rendelkezésre állna és a VGT-ben kiszámításra került volna a térségre vonatkozó igénybevételi határérték (Mi).

Az intézkedési terv kapcsán

Az 1.3 intézkedés b) "Szennyvízhasznosítás" alintézkedésével, továbbá a 21.7. és 21.8 „Csatornázás és korszerű közműpótlók alkalmazása 2000 LE alatti és feletti agglomerációkban" intézkedésekkel kapcsolatban a következő észrevételeket tesszük:

Az intézkedések leírásában többször hivatkozik a szöveg „A településszintű, programszerű szennyvízkezelés kistelepüléseken" című mellékletre, azonban ezt nem találtuk meg az anyagban.

Véleményünk szerint a 91/271/EGK irányelvben megfogalmazott kiépítési kötelezettség alapjában véve teljesült, azonban a 25/2002. Korm. rendeletben (Szennyvízprogram) tervezett tisztítótelepi kapacitási igényeket – különösen a nagyobb városok, iparterületek vonzáskörzetébe települő lakosság többletigényének megjelenésével – jelentősen túllépték, ezért több szennyvíztisztító telepen már történt, illetve folyamatban van kapacitásnövelő beruházás.

A 2000 LE feletti agglomerációk területének csökkentését semmiképpen sem tartjuk megfontolandónak. Nehéz megítélni, hogy egy adott település milyen mértékben fog fejlődni (logisztikai, ipari fejlesztések, nagyvárosok vonzáskörzetének bővülése, stb.). Sok településre jellemző, hogy külterületeiket, zártkerti területeiket, üdülőövezeteiket – amelyekre egyébként jellemző a kis telekméret - belakják, belterületbe vonják, így ezek a területek elesnek a közműfejlesztés lehetőségétől, az egyedi szennyvíztisztítás itt különösen nem a megfelelő megoldás.

A 2000 LE alatti agglomerációk esetében a programszerűen telepített kisberendezések működésének tapasztalataiból kiemelten fontosnak tartjuk a hátrányként megemlített **üzemeltető hiányát.**

Tapasztalatok szerint a **lakosság jelentős része** – akár a tudás, akár az odafigyelés hiánya miatt – **nem képes megfelelően üzemeltetni az egyedi szennyvíztisztító berendezéseket**, a közműszolgáltatók ingatlanokon belüli üzemeltetése pedig jogilag sem kivitelezhető. Megoldást jelenthet az ún. tömbösített egyedi szennyvíztisztítók kiépítése – a település kijelölt részén, befogadó (vízfolyás, telepített nyárfás, esetleg szikkasztómező) mellé telepített 50 LE alatti egyedi tisztító/tisztítók – amelyeket a területen működő közműszolgáltató átvesz üzemeltetésre. Ennél a megoldásnál ellenőrizhető a tisztított szennyvízkibocsátás, egyenletesebb a szennyvízterhelés, valamint kevesebb monitoring kút telepítése szükséges, amelyek mintavételezési kötelezettségéből adódó költségek nagy terhet jelentenek egy kistelepülés számára.

Véleményünk szerint elsődlegesen a közműves szennyvízelvezetést kell megvalósítani az ellenőrizhetetlenül működő egyedi szennyvíztisztító kisberendezésekkel szemben. Az önkormányzatok és a közműszolgáltatók támogatása a szennyvízgyűjtő hálózatok és a tisztítótelepek megfelelő kiépítéséhez és működéséhez, valamint a tisztított szennyvízkibocsátások rendszeres ellenőrzése tudja biztosítani felszíni és felszín alatti vizeink megfelelő védelmét.

<u>27.1 intézkedés: Célzott felszín alatti víz utánpótlás szabályozása</u>

Az intézkedés alapja a „MAR-Managed Aquifer Recharge" technológia, melynek közép-európai hasznosíthatóságára a 2022-ig zajló, „DEEPWATER-CE" projekt épül. Ennek alapján javasoljuk az intézkedés tervezését kizárólag azokra a területekre, ahol a projekt során egy teljeskörű hatástanulmány készül arra vonatkozóan, hogy ez a technológia eredményesen fog működni. Jelenleg Magyarországon csak egy ilyen célterületről van tudomásunk és ez nem Igazgatóságunk működési területére esik.

A 8-5. „Intézkedések adatlapja" mellékletben az intézkedés kapcsán a tervező már nem is tér ki a MAR rendszerekre, csupán a szennyvizek elszikkasztására fókuszál. Véleményünk szerint a tisztított szennyvíz nagyobb mennyiségű elszikkasztása mennyiségileg javíthatja a felszín alatti víztestek állapotát, azonban minőségileg veszélyeztetheti, még a nem sérülékeny területeken is, amennyiben az elszikkasztott szennyvíz minősége nem felel meg a felszín alatti vízre és a földtani közegre vonatkozó határértékeknek. A felszín alatti víztestek jó minőségi állapotának elérése és megtartása érdekében a felszín alatti vízpótlásnak ez a módja csak nagyon szigorú feltétel- és ellenőrző rendszer kidolgozása és betartatása mellett tartjuk megengedhetőnek.

A fő problémát az jelenti, hogy az ilyen jellegű szikkasztásoknak túl nagy a kockázata és félő, hogy az intézkedéssel olyan beavatkozások is akaratlanul támogatásra kerülhetnek, amelyek nem csak, hogy nem lesznek jó hatással, hanem rontják is a felszín alatti vizek állapotát.

Ennek alapján szükségesnek tartjuk az intézkedést egyértelműsíteni, illetve körültekintően kiválasztani, hogy mely víztestekre kerül érvényesítésre, ugyanis a VGT-ben megfogalmazott előírások döntően befolyásolhatják a különféle célú és jellegű szikkasztások vízjogi engedélyeztetésének kimenetelét.

Megjegyezzük továbbá, hogy az 1.3 b) „Szennyvízhasznosítás" intézkedés véleményünk szerint már lefedi a tisztított szennyvíz szikkasztását is azokon a területeken, ahol nagy mennyiségű szennyvizek keletkeznek és nem elegendő a szennyvíztelepek korszerűsítése a probléma kezelésére. Javasolt lenne jobban elkülöníteni ezt a két intézkedést, így a 27.1. intézkedés csak a MAR technológiájú rendszerekre vonatkozzon, míg az 1.3 b) intézkedés a tisztított szennyvíz mindenfajta hasznosítására, amely összhangban van a 2020/741 EP rendelettel.

5.1c Átjárhatóság javítása, illetve megoldása a műtárgyak átépítésével

Az intézkedés leíró részében, a 115. oldalon található „akadály" szó helyett javasoljuk a „hosszirányú átjárhatóságot akadályozó létesítmény" kifejezést használni.

6.12d Medererősítés, burkolatok alkalmazása (184-185. oldal)

Felhívjuk a figyelmet, hogy a lyukacsos, befüvesíthető burkolatok fenntartása nehézkes, ezeken a helyeken a fenntartási munkák gépesítése nem megoldott.

A sikeres végrehajtás feltételeinél nem érthető mit jelentenek a „technikailag rendezett part" és a „bonyolultabb tudást igénylő tevékenység" kifejezések.

Az átláthatóság javítása érdekében szükségesnek tartjuk továbbá egy összesítő táblázat elkészítését az egyes víztestekre meghatározott intézkedésekkel kapcsolatban.

Felszín alatti vízkészletek használatával kapcsolatos engedélyezési rendszer módosítása

A vitaanyagban szerepel a következő:

„A felszín alatti vízkészletek használatával kapcsolatos engedélyezésnek a 219/2004 (VII. 21) Kormányrendeletben szereplő igénybevételi határértékekre (továbbiakban Mi) kell épülnie, amelyek szoros kapcsolatban vannak a VKI szerint megállapított hasznosítható készletekkel."

„Az Mi meghatározására – a VKI szerinti hasznosítható készletek mellett – elsősorban olyan területeken van szükség, ahol a víztestek a vízkészletek és/vagy a vízhasználatok miatt heterogének, illetve a jelentős kihasználtság egyedi szabályozást igényel."

A hivatkozott 219/2004 (VII. 21.) Kormányrendelet előírja azt is, hogy az igénybevételi határértékeket (Mi) a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben kell meghatározni. Véleményünk szerint jóval több területen lenne erre szükség elősegítve az igazgatóságok és a vízügyi hatóság engedélyezési munkáját.

Településrendezés

A vitaanyagban szerepel a következő:

„[…] megfontolandó a vízgazdálkodási területek differenciálása és ennek megfelelően eltérő, specifikus szabályozása. A víztestek osztályba sorolásához célszerű a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés állapotértékelésének eredményeit felhasználni, azonban ehhez a jogi keretek megteremtése szükséges (pl. az OTÉK-ban a vízgazdálkodási területek további differenciálása a VGT3-mal összehangolható módon)."

Jelenleg nem egyértelmű, milyen módszerrel lehet integrálni a VGT előírásait a településrendezési tervekbe, illetve a HÉSZ előírásaiba. Amennyiben a jogszabály specifikusabb övezeti lehatárolásokat írna elő a vízgazdálkodási területekkel kapcsolatban, az az igazgatóságok véleményezési munkáját is megkönnyítené. Mindenképpen figyelembe kellene venni a víztest lehatárolásokat, illetve a vízgyűjtő célú intézkedéseket azokban az esetekben, amikor a beavatkozás közvetlenül víztestet nem érint, ám hatással lehet annak állapotára (pl. diffúz terhelés útján).

Fontos lenne egy olyan módszertan kidolgozása, amely elősegíti az igazgatóságok (de akár a vízügyi hatóság) számára a településrendezési tervek véleményezését. A módszertan tartalmazhatná, hogy mely övezeti besorolások milyen hatással lehetnek a felszíni és felszínalatti víztestek állapotára, illetve mely intézkedési programokkal függnek össze. Javasoljuk ezt a VGT3 mellékleteként kidolgozni.

A jogszabály jelenleg nem szabályozza azt sem, hogy a HÉSZ vízvédelmi fejezeteinek mit kellene tartalmaznia, pedig ez a területi szintű szabályozás nagy hatással lehet a vizek állapotára (pl. szikkasztás kérdése).

Csapadékvíz-gazdálkodás

Tapasztalataink alapján a városi területek egyik legnagyobb problémája a belterületi csapadékvíz elvezetés. Javasolt lenne a VGT2 erre vonatkozó módszertanát aktualizálni, valamint könnyebben felhasználhatóvá tenni a tervezők részére. A 23.1. intézkedést szükséges lenne minden olyan vízgyűjtőn alkalmazni, ahol jellemző a városias beépítettség.

A beépítettségi arány maximalizálása bizonyos övezetek tekintetében már szerepel ugyan az OTÉK-ban, de az általában jellemzően nem burkolt felülettel rendelkező övezetekre vonatkozik (pl. mezőgazdasági vagy erdő). Célszerűbb lenne a nagyobb beépítettségű településeken települési szintű csapadékvíz-gazdálkodási terv előírása, amelyben az arra jogosultsággal rendelkező tervező részletesen leírja, hogy meddig és hol növelhető a burkolt felületek aránya. Amennyiben az önkormányzatok rendelkeznének ilyen jellegű tanulmányokkal, gördülékenyebbé válhatna a településrendezési tervek felülvizsgálata is.

Terület- és településrendezési tervek számára történő vízügyi adatszolgáltatások javítása

Az adatszolgáltatások tekintetében a legfőbb problémát az jelenti, hogy nincs megfelelően definiálva és lehatárolva az adatszolgáltatás tárgya. Pl. vízgyűjtő-gazdálkodási területként értelmezhetőek tágabb értelemben a vízfolyások, állóvizek, FAVÖKO-k, de szűkebb értelemben a vízgazdálkodási célú vízilétesítmények (pl. tározók) vagy a VGT-ben kijelölt víztestek. Célszerű lenne pontosan definiálni és körülhatárolni a vízügyi adatszolgáltatások körét, ha jogszabályban nem is, de ágazati szinten mindenképpen.

Kavicsbányatavak állapotértékelése és intézkedési terve

Az Igazgatóságunk működési területén található bányató víztestek a 6.1. melléklet alapján a fizikai-kémiai elemek szerinti minősítés szerint mérsékelt, gyenge és rossz állapotúak, intézkedés ennek javítására azonban nem lett megfogalmazva. Véleményünk szerint a kavicsbányatavak egyedi jellege és nagy kiterjedése miatt célszerű lenne egy külön intézkedési csomagot megfogalmazni rájuk.

Két hidromorfológiai intézkedés lett megfogalmazva az alábbi kavicsbánya víztestekre:

- Dunavarsány-Bugyi kavicsbányatavak, Csepeli kavicsos tó: 6.4. Vízfolyásokon és állóvizekben felhalmozódott iszap és mederbeli növényzet egyszeri eltávolítása, hasznosítása
- Kiskunlacházi kavicsbányatavak: 6.3 Mederrehabilitáció kategóriától és típustól (nagy folyó, kis és közepes vízfolyások, állóvizek, mesterséges víztestek) függő módszerekkel a környezeti és emberi igények együttes érvényesítése mellett

Véleményünk szerint a 6.4. intézkedés alkalmazása nem célszerű ezeken a víztesteken, mert nagyon tágan lehet értelmezni, főként a Dunavarsány-Bugyi kavicsbányatavak nagy kiterjedésű víztesten. Félő, hogy egy mederkotrással összefüggő intézkedés további termelésre buzdítaná a helyi vállalkozókat.

Továbbá az alábbiakkal kapcsolatban tennénk pár kiegészítést:

1.1. Háttéranyag: FEV kijelölés

Ebben a háttéranyagban még a VGT2 ciklusában történ víztest kijelölések szerepelnek, pedig történtek változások (pl. bányató víztestek összevonása)

A 3.4.1 Víz visszatartása vízhasznosítási célból fejezetben szerepel az alábbi:

„A völgyzárógátas tározók, céljukból és üzemeltetésükből adódóan gyakran teljes egészében visszatartják a tápláló vízfolyáson érkező vizeket."

Az idézett megállapítás jogszabályba ütközik, ugyanis „a vízgazdálkodásról" szóló 1995. évi LVII. törvény, valamint „a természet védelméről" szóló 1996. évi LIII. törvény előírásai alapján kisvizes időszakokban is biztosítani kell a vízfolyások ökológiai vízigényét. Igazgatóságunk működési területén a völgyzárógátas tározók többségének üzemeltetési szabályzatában szerepel a tározó alvizén kötelezően továbbadandó vízmennyiség, amely az ökológiai és egyéb célú vízigényekből tevődik össze. Amennyiben a tározók teljes vízvisszatartása valóban gyakori probléma az országban, javasoljuk kiemelni a szabályozás fontosságát.

A VIZIG-ek által korábban ellenőrzött, 1.1-es mellékletben található adatokat (pl.: időszakosság) nem vezették át a többi mellékletbe, kérjük ennek pótlását.

Tájékoztatom továbbá, hogy a jelen levelünkben megfogalmazott véleményt a vizeink.hu társadalmasítási felületére is feltöltjük. Kérjük véleményünk szíves figyelembevételét a tervezés során.

Tisztelettel:

[redacted]

igazgató